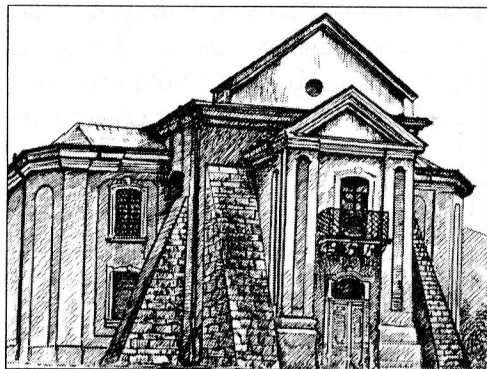

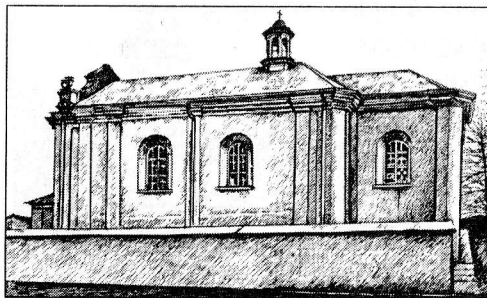
церква Богородиці, яку своєю фундацією підтримували власники маєтку — магнати Потоцькі. Вона в архітектурному плані мала дві вежі з куполами, покрита гонтами. Сам фундамент був із цегли. Це вже був готичний стиль, центральний портал мав високу вежу, дзвіницю, яка служила ратушею.

Вірменська церква в Городенці. XVIII ст.

Сама церква була побудована в класичному стилі, в плані хрестоподібна, однокупольна. Стіни прикрашалися плоскими пілястрами, вгорі знаходився багатоплановий карніз.

Точно встановити дату побудови першої вірменської церкви в Снятині важко, хоч вірмени тут осіли, за вірогідними історичними джерелами та королівським привілеєм, 1628 р. З того часу починається літопис вірменського поселення над Прутом. Десять приблизно їх дерев'яна церква була побудована всередині XVII ст., а точніше — в 1631 р., бо, за даними джерел, вже вкінці XVII ст. тут правив вірменський священик.

Вірменська церква в Кутах. XVIII ст.

У Городенці була побудована вірменська церква, до якої було запрошено священика з дозволу Троянополітанського єпископа Деодата Нересовича.

За інвентарним описом 1826 р. ця вірменська церква була побудована довжиною 14, а шириною 6 з половиною сажнів, з 6 вікнами, з малими вежами і двома капличками.

У цій церкві зберігалося багато мистецьких творів, насамперед, розкішно розмальоване Євангеліє, яке було опрацьоване 16-ма візерунчатими прикрасами в стилі вірменського ужиткового і декоративного мистецтва. Крім того, було 3

чудово намальованих вівтарі: Великий вівтар св. Трійці, другий — св. Марії Божої, третій — св. Каєтана. Останній був мистецьки виконаний пензлем вельми талановитого художника.

В найпізнішому вірменському поселенні, Кутах, вірмени відразу після приходу сюди, на Гуцульщину, побудували свою церкву. За інвентарним описом 1827 р., вона була довжиною 13, шириною 16 сажнів.

Церква була побудована в стилі базиліки на горі, мала ренесансову вежу, а центральний фасад мав класичний портал. Біля неї була побудована в класичному стилі каплиця. Безперечно, що найбільш монументальною стала вірменська церква в Станиславові. Її архітектурний вигляд і образотворчі твори притягають увагу не лише мистецтвознавців, але всіх, хто оглядає сьогодні цей чудовий архітектурно-живописний ансамбль.

Зрозуміло, що головний кафедральний собор у найбільшому вірменському поселенні на Прикарпатті — Станиславові — повинен був мати пишність не лише в архітектурній композиції, але і внутрішній, у живописному і скульптурному плані.

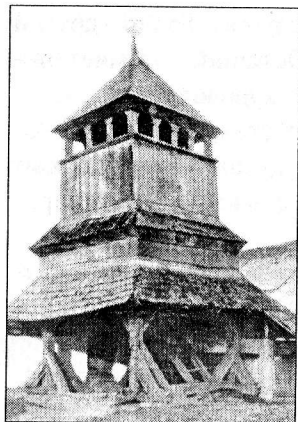
По прибуттю вірмен у Станиславів після виникнення міста-фортеці у 60-х рр. XVII ст. вони побудували спочатку дерев'яну церкву. Тоді у станиславівських вірмен, за ініціативою місцевого братства, зародилася думка побудувати величаву церкву. 20 років (1742-1762) зводили вірмени цю величну будівлю з двома дзвіницями та великими куполами. За своєю об'ємно-просторовою композицією вона є характерним зразком зрілого бароко. Довжина церкви 18, а ширина 7 сажнів. Вгорі знаходиться голівка і 4 півкруги в капличних боках.

Церковна архітектурна спадщина Прикарпаття XVII-XVIII ст. в оцінці мистецтвознавця Василя Хомина

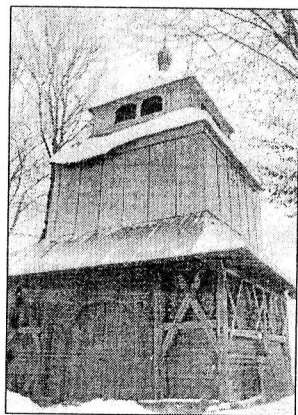
Дерев'яна церковна архітектура є найціннішою сторінкою народного мистецтва Прикарпаття XVII-XVIII століть.

Саме вона найбільшою мірою здатна репрезентувати наш край у всій його своєрідності та складності його історії.

Дерев'яну церкву здебільшого ставили на підвищенні в селі, або край нього. Іноді в центрі, де вона творила ядро села. Ділянка

Дзвіниця XVIII ст. в с. Підгороддя біля Рогатина

Дзвіниця церкви Юрія Побідоносця Угорницького монастиря з 1761 р.

навпроти із сходу на захід. Це простежується в церквах села Підгороддя Рогатинського району (XVIII ст.) та Монастирській церкві Юрія Побідоносця (1752).

У плані кожний зруб має форму близьку до квадрата. Середній зруб (нава) здебільшого ширший за бабінець та вівтарну частину, тож горизонтальна проекція даних будівель нагадує форму

довкола церкви часто була обгороджена дерев'яним плотом із гонтовою стрішкою. Подекуди цей архітектурний ансамбль доповнювала дерев'яна дзвіниця.

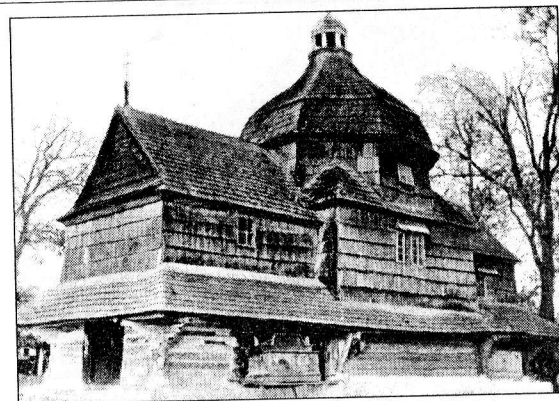
Основним конструктивним прийомом, застосованим при будівництві культових споруд був зруб, а в деяких випадках (особливо коли будували дзвіниці, підвежжя, вхідні брами, піддашся) вдавалися до стовпних конструкцій — свідченням цього є дзвіниця XVIII ст. с. Підгороддя Рогатинського району та Монастирська Угорницького монастиря (1761). Це двоярусні каркасні дзвіниці гарних пропорцій з відкритим та закритим нижнім ярусом. Квадратні у плані, накриті високим наметовим чотирибічним в основі дахом. Як покрівельний матеріал для дерев'яних церков та дзвіниць використовували виключно гонт, часто декоративно оздоблений. Залізо вживали тільки для виготовлення декоративних та функціональних деталей (хрестів, дверних завіс, віконних ґратів і т.д.).

Дерев'яні церкви досліджуваного району східного обряду (греко-католицькі або православні). Більшість із них споруджені наприкінці XVIII — початку XIX століть. Здебільшого це тридільні рублені споруди, в основі яких є три прямокутні приміщення (вівтар, нава, бабінець) розміщені в один ряд по повздовжній осі в

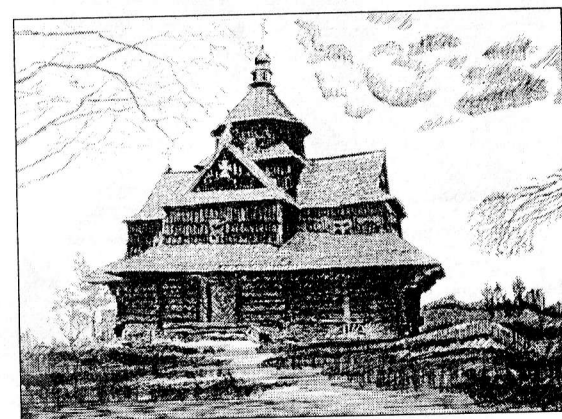
хреста. Нижній зруб відкритий, а вищий ошальований вертикально гонтою. Увінчані споруди барочною банею, на якій розміщений ліхтар.

У 1780 р. на одному із мальовничих пагорбів с. Ворохта розмістилася гуцульська церква Різдва Богородиці, яка раніше була збудована у с. Яблуниці 1620 р. Церква поставлена на маленький кам'яний підмурівок, до неї ведуть східці. Бічні рамена надзвичайно короткі; центральний зруб здається значно вищим. Він не схований між гребенями дахів, а навпаки, помітно виступає. Четверик рівняється з гребенями дахів на якому розміщена гранчаста баня, перекрита шатровим куполом і увінчана глухим ліхтарем. Центричність композиції має проведена відкрито і сміливо, що надає даній споруді вишуканості та динамічності. В інтер'єрі внутрішній простір несподівано урочистий при більш ніж скромних фізичних розмірах. Цього досягнуто співвідношенням окремих частин бані, паруси якої піднято дуже високо, вдвоє вище, ніж висота нефа. Тому центральна баня висотою більш як вдвоє перевищує бічні зруби.

Про Довбушеву гуцульську церкву св. Параскевії в с. Космач на жаль довідуємось з архівних документів.

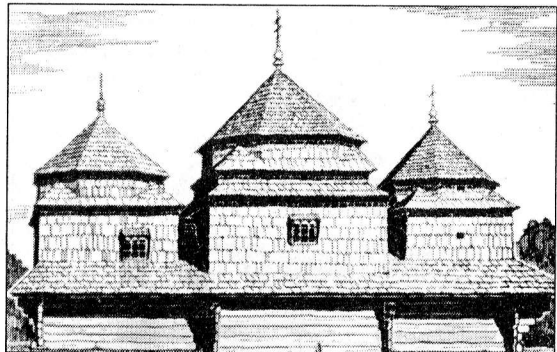
Церква с. Підгороддя Рогатинського району

Церква Різдва Богородиці у смт. Ворохта

Довбушева церква св. Параскевії в с. Космач, яка була знищена в 1983 р.

Церква св. Дмитрія (1791) у с. Соколики Гірські Турківського району

цього є дерев'яна церква св. Дмитрія у с. Соколики Гірські Турківського району, збудована і освячена у 1791 р. Це тридільна триверха споруда; всі три верхи восьмигранні з одним заломом, а середній з двома. Це один із найдавніших зразків церков бойківського типу, що виник у XVII ст., можливо, під впливом мистецьких концепцій бароко. Різноманітні заломы, горизонтальні членування надали споруді легкості урочистості, збільшення її розмірів у висоту.

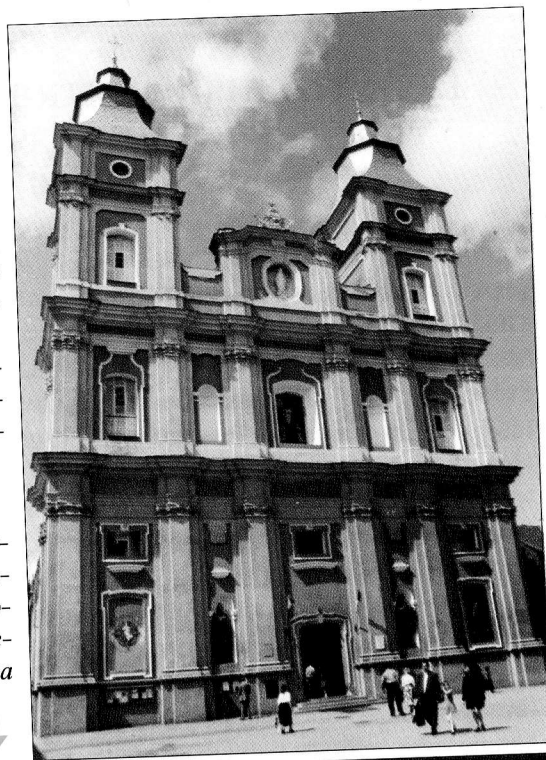
Храмова архітектура Прикарпаття сягає тисячоліть, пройшла через багато стилів і кожен з них вносив щось нове, характерне тільки для нього. Завдяки цьому храмова архітектура українських храмів східного обряду є така своєрідна, цікава та різноманітна.

У 1933 р. вона була знищена радянськими партійними чиновниками. Церква за своєю будовою була схожа на церкву в смт. Ворохта, з доволі розвиненими раменами, довжина яких помітно більша за ширину, центральне приміщення на перехресті однакової ширини з бічними, перекрита була шатровими куполами, покрівельний матеріал — гонта.

На Бойківщині збереглися чудові пам'ятки монументального будівництва — дерев'яні каплички, дзвіниці, церкви. Вони відрізняються від усіх інших тим, що в них присутні три бані, які мають 3-5 заломів. Прикладом

Колишній єзуїтський костіол, споруджений в 1720-1729 рр. У 1874 р., після реставрації, був переданий під греко-католицьку парафіяльну церкву. Сьогодні — це Катедральний собор святого Воскресіння в м. Івано-Франківську

Церковні книги-стародруки XVII-XVIII ст., які зберігаються у Катедральному соборі святого Воскресіння м. Івано-Франківська

Духовну працю в тутешній церкві повнили о. о. Василяни і со-трудник з катедри. В 1925 році церква Св. Покрови була помальована". Іконостас і стінопис храму збереглися в такому ж вигляді до нашого часу.¹⁷

АРХІТЕКТУРА І МАЛЯРСТВО ПАРАФІЯЛЬНОЇ ЦЕРКВИ СВЯТОЇ ПОКРОВИ В КНЯГИНИНІ В ОЦІНЦІ МИСТЕЦТВОЗНАВЦЯ ВАСИЛЯ ХОМИНА

Архітектура церкви

Церква Покрови Божої Матері була побудована в с. Княгинин 1904 року.

В композиції всієї будови церкви домінує вповздовжна вісь (яка підсилюється тим, що бокові відгалуження архітектурно-просторового хреста відгороджені від центральної нави (корабля) аркадами. Аркади спираються на муровані колони, що надає будівлі церкви базилікального характеру при хрестокупольному типі споруди. Інтер'єр церкви відзначається простотою і ясністю просторових рішень. Центральна нава веде від притвору до іконостасу, перед яким є невелике підвищення, що називається солеєю. Обабіч головної нави простягаються дві бічні, які в свою чергу, спираються на муровані колони. „Бічні нави закінчуються вітварем із зображенням Непорочного Зачаття та Страстей Христових. Вітварний простір церкви завершується півкруглою апсидою, в центрі якої розташований храмовий образ Покрови Божої Матері.

Центральне місце у вітварі церкви займає престіл зі всіма необхідними для українських храмів атрибутами: семисвічниками, кивотом (даросховицею), антимином, підсвічниками, священними книгами.

Іконостас

Іконостас церкви Покрови Божої Матері й досі вражає своєю гармонійністю і красою. За свідченням історика Володимира Полєка, іконостас та два бічні вітварі виконані різьбярем Горохівським у 1910-1912 рр. Можна з впевненістю відмітити, що такої стилевої, солідної і з великим артистичним смаком викінченої різьби не має ні один з наших нових іконостасів, хоч їх за останній час немало збудовано на території Західної України.

Іконостас виконаний з чистого підтонованого дерева без найменшого включення орнаментів у традиційному витриманому гуцульському стилі, що справляє якнайкраще враження. Композиції є суто декоративними без натуралістичних тенденцій в українських барокових і сецесійно-еклектичних іконостасах. Іконостас на даний час є повним, щодо числа ярусів (їх є п'ять цілком канонічної форми). На найнижчому ярусі, зображено сцени з старого завіту: жертвоприношення Авраама, Втеча до Єгипту, Христос і Самарянка.

На перший план виступають намісні образи Спасителя та Богородиці, які є високомистецьким зразком іконописної техніки. Дальше два образи в цьому ярусі: це праворуч — образ Івана Богослова, а ліворуч — Святителя Миколая. Вище намісного яруса розташований ярус двадцяти святкових ікон: шість — про Господа Ісуса Христа і шість — про Богородицю.

Менш професійно виконаними є ікони Апостольського і Пророчого рядів, що свідчить про те, що були написані або переписані в 50-роках. Ці мальовила пересічної проби виконані в реалістичній чи псевдо-візантійській манері в період, коли Собор належав Московському Патріархатові після заборони УГКЦ 1946 р. Дисонуючи з попереднім малярством, цей образ дещо понижує загальне мажорне враження від іконостасу. Увінчує іконостас розп'яття, по обидва боки якого розташовані ікони Ісуса Христа на Оливній горі, чотири євангелісти. Іконостас церкви Покрови Матері Божої — один із найкращих іконостасів українських церквах ХХ ст. Цей шедевр сакрального мистецтва всенаціонального значення.

Стінопис церкви

Стіни, стовпи і склепіння церкви відображають неоднорідне і неоднозначне монументальне малярство більш пізнього періоду. Первинні розписи не збереглися, вони перемальовані в 50-х роках, коли церква належала до Московського патріархату. Декор церкви виконаний в стилі класицизму. Посередньою мистецькою цінністю відзначаються композиції на євангельські теми, змальовані на північних та південних стінах церкви.

21 червня 1933 р. утворено в Княгинині окрему експозитуру, яка мала вже свої метрики на 2100 душ.